

Staffan Burenstam Linder

En farlig övertro till selektiva ingrepp

Även om Dunlops tolkning av den ekonomiska politikens ambitionsförändringar gjorts förr och även om det som skett inte inträffat plötsligt utan gradvis, kommer hans inlägg från någon som har stått stabilt både i universitetsvärlden och i regeringsmaskineriet. Det provocerar till egna funderingar.

Jag delar i allt väsentligt Dunlops slutsatser. För att inte kopiera väljer jag i några kommentarer och utvikningar min egen färgskala.

Det råder en farlig övertro till selektiv politik. Ekonomer kan göra en värdefull insats genom att understryka behovet av generell ekonomisk politik som grund. Det är lärorikt att se hur under de två senaste åren just olika generella åtgärder gjort det möjligt att vrida den svenska

ekonomiska utvecklingen uppåt igen. Alla de enorma selektiva insatser som samtidigt gjorts har fått mångdubbelt större uppmärksamhet. Dessa insatser har till stor del varit (politiskt) nödvändiga men uppmärksamheten runt dem står ingalunda i proportion till (de ekonomiska) resultaten.

Generell ekonomisk politik måste vara grunden. Det har klart visats de senaste åren. Men det finns stor risk att man börjar att föra prispolitik i stället för penning- och finanspolitik, arbetsmarknads- politik i stället för att värna den grundläggande konkurrenskraften, bransch- och företagspolitik i stället för närings- politik och näringspolitik i stället för politik som ger incitament och skapar en miljö för utveckling. Felaktiga avvägningar i dessa avseenden förklarar många ekonomiska problem här och i andra länder.

I ett allt mera invecklat samhälle ford- ras särskilda ingrepp t ex inom miljöpoli- tiken. Men samhället har blivit mera svåröverskådligt och invecklat just ge- nom alla olika ingrepp, styrningar och regleringar som av andra skäl vidtagits, komplikationer som i sin tur föranlett

STAFFAN BURENSTAM LINDER
är bitr professor i internationell eko-
nomi och vice moderatledare. Han
var handelsminister i den borgerliga
trepartiregeringen.

nya ingrepp. Många ser nu som bekant ett egenvärde i dessa ingrepp därför att de har en omfattande aversion av ideologiskt slag mot att förlita sig på "den osynliga handen". Men även andra med annat synsätt hamnar lätt i en övertro på det selektiva.

Politiker har ett behov av att kunna redovisa "att man gjort något". Helst skall man ha en lista på åtgärder som satts in för att lösa det eller det problemet. Det verkar handlingskraftigt. Även om sedan resultatet inte blir så lysande så kan man åtminstone säga att man gjort sitt bästa. Skall man tex försöka att klara varuförsörjningen i glesbygder så låter det lamt att bara i regionalpolitik och allmän ekonomisk politik inrikta sig på att ge butikerna största möjliga livskraft genom att köpunderlaget blir bättre och butikerna tillförs nya uppgifter. Nej, i stället skall det vara en lista på mer eller mindre selektiva ingrepp.

En hel del av selektiviteten beror på att sådana ingrepp kan omedelbart ses. Att sedan resultatet med generella insatser kan bli mycket bättre, tja, det ligger i en framtid och de empiriska möjligheterna att säga vad som åstadkommit vad är som bekant inte alltid för handen.

Svårigheten att se annat än ett visst ingrepps direkta verkningar och inte dess sidoverkningar i ett helt system förklarar mycket. Partiell analys är enklare än generell. Sidoverkningar som ligger i framtiden spelar särskilt liten roll. "De ofödda skriker inte" – därför revideras inte Amanlagarna, även om de starkt bidrar till ungdomsarbetslösheten.

Dessa förhållanden förstärks i hög grad av vad också Dunlop understryker, nämligen att "staten" inte är "en enda enig och samordnad" beslutsfattare. Det är viktigt att ta fasta på. Målkonflikter skärps eftersom det i praktiken inte finns en samordnad instans som på ett konsistent sätt avväger hur målkonflikten skall hanteras. I statliga utredningar re-

presenteras ofta särintressena mera än "skattebetalarna", "konsumenterna", eller intresset att undvika invecklat byråkratiskt krångel.

På samma sätt driver de olika myndigheterna helt naturligt ställningstaganden där negativa sidoverkningar på någon annan myndighets verksamhetsområde tillmäts mindre betydelse.

Genom att alltmera vidga sina ambitioner att göra olika ingrepp kommer staten i själva verket att sätta snävare gränser för vad som faktiskt kan åstadkommas. Sidoverkningar upphäver de goda avsikterna. När skatten betalts för att bekosta bostadstillägg och livsmedelssubventioner har bostadsstandard och livsmedelsutgifterna ändå inte blivit mindre betydande. Det är framför allt alltför lätt att bortse från den målkonflikt som till sist yttrar sig i att en svagare ekonomisk utveckling ger mindre resurser att förverkliga olika ambitioner.

Vart är vi då på väg? Ja, en oroande fråga är om det blir en darwinistisk process där länder som snärjer in sig för mycket, gradvis tonas bort i konkurrensen med länder – bla nya industriländer – som utnyttjar metoder som fört tex Sverige fram till ett högt välstånd innan mot slutet av 60-talet övertron på vad som kan göras försatt oss i grundläggande svårigheter.

Låt mig också konstatera värdet av internationella avtal (främst på den internationella handelns område) som gör det svårt att förfalla till sådan farlig och självförstörande kortsiktighet som består i att alla länder försöker skyffla sina problem på grannen.

Jag tror också att det skulle vara värdefullt med mera "social experimentering". På olika håll i USA har en vidgad uppmärksamhet ägnats möjligheterna att genomföra ändringar i ekonomisk och social politik i sådan form att man ökar möjligheterna att empiriskt fastställa åtgärdernas verkningar.

Till detta behövs ekonomer. Av god kvalitet. (Jag vill dra en lans för det självklara men i den politiska debatten förbisedda att "forskning och utveckling" leder ingen vart men att forskning och utveckling genomförd av forskare med god

träning från en god skola och med omfattande resurser kan leda långt.) För ekonomer som vill ta ett steg till och ge sig in i kanslihuset gäller Dunlops lista av de orsaker jag något här berört.